

ENVIRONMENTÁLNE SPRÁVANIE OBCÍ V OKRESE NITRA Z POHLADU ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA

ENVIRONMENTAL BEHAVIOUR OF MUNICIPALITIES IN NITRA DISTRICT FROM THE VIEW OF THE WASTE MANAGEMENT.

Klaudia Pariláková – Veronika Hlavačková – Štefan Sklenár

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Abstrakt

The priority of the state environmental politics in SR, concerning to wastes, is minimalization of their creation, exploitation and correct wastes disposal. For fulfilling of these priorities it is necessary to execute mainly regional goals, given in the Programmes of the Waste Management. Environmental behaviour monitoring is in this area an imperative supposition of their further integrate approach. Basis for this evaluation is Law no. 223/2001 of Codex about Wastes. In generally it is possible to state, that the awareness of Nitra district municipalities is on the low level. Some municipalities' mayors have absences in the procedural resolution of the communal waste handling; thereby automatically do not fulfil duties given by the law. Positively it is possible to evaluate municipalities, those start-upped to put in a separate collection (about 60% of Nitra municipalities), however on the different level and not with fully satisfied results. The most often separate parts of the municipalities waste are: paper, cardboard, glass, textile and ferrous scrap. What it is concerning to municipality obligation to assure collection of the large-volume waste minimally two time per year, this majority of municipalities is fulfilling (about 70%). An obligation to assure dangerous wastes two times per year, lesser part of municipalities is this fulfilling and some are delimited only on the certain sorts of these wastes. In generally by the wastes separation put in almost 60% of municipalities although not on the State required level. The most often sorts are: batteries, accumulators and fluorescent tubes (commensurate with of firm, which assure collection and further waste debasement). An obligation to assure collection of the small building construction wastes (DSO) minimally two times per year, respect only low municipalities amount (about 20% of municipalities).

Key words: communal waste, separate collection

Úvod

Odpad vyprodukovaný antropogénnou činnosťou predstavuje pre životné prostredie čoraz väčšiu záťaž. Medzi prvými environmentálnymi obmedzeniami, na ktoré doteraz ľudstvo narazilo, nefiguruje akútny nedostatok neobnoviteľných zdrojov, ale limitujúcou sa stáva najmä ohraničená schopnosť životného prostredia absorbovať nežiadúce produkty ľudskej činnosti – vypúšťanie znečisťujúcich látok do ovzdušia, vody a pôdy a predovšetkým produkcia odpadov.

O tom, že aj u nás musíme pristupovať k riešeniu odpadov oveľa vážnejšie ako doteraz niet pochýb. Ekologické povedomie obyvateľov Slovenska však nie je na takej úrovni, aby sa táto problematika dala riešiť bez zákonnej opory. Jedným zo zreteľných výsledkov postupnej premeny nášho environmentálneho práva je i zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o znení a doplnení niektorých zákonov, ktorý bol novelizovaný zákonom č. 443/2004.

Vychádzajúc z tohto zákona je účelom odpadového hospodárstva: predchádzanie vzniku odpadov a obmedzovanie ich tvorby, zhodnocovanie odpadov recykláciou alebo opätovným použitím, využívanie odpadov ako zdroja energie a zneškodňovanie odpadov spôsobom neohrozujúcim zdravie ľudí a nepoškodzujúcim životné prostredie.

Tieto činnosti sú uvedené v poradí ich významnosti pre odpadové hospodárstvo. Z toho vyplýva, že zhodnocovanie odpadov patrí medzi prioritné riešenia nakladania s odpadmi, čoho predpokladom je však dôsledný separovaný zber, ktorý musí byť v súlade s požiadavkami na technológie odberateľov. V opačnom prípade môže tento odpad skončiť opäť na skládke.

V súčasnosti separácia napríklad komunálneho odpadu, nedosahuje patričnú úroveň a mestá a obce ju považujú za stratovú záležitosť. Významnosť riešenej problematiky dokumentuje i fakt, že produkcia komunálnych odpadov v SR v roku 2002 predstavovala ca 1,5 mil. t. (12,3%-ný podiel z celkovej produkcie odpadov).

V Nitrianskom kraji je produkcia komunálnych odpadov na úrovni 292 kg/obyv./rok (priemer v SR – 283,4 kg/obyv./rok). Z celkového vzniknutého komunálneho odpadu predstavovalo 340 t (1,6%) odpadu kategóriu N – nebezpečné odpady.

Podľa zákona č. 24/2003 ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 o odpadoch definujeme komunálne odpady nasledovne:

– odpady z domácností vznikajúce na území obce pri činnosti fyzickej osoby a odpady podobných vlastností a zloženia, ktorých pôvodcom je právnická osoba alebo fyzická osoba - podnikateľ (okrem odpadov vznikajúcich pri bezprostrednom výkone činností tvoriacich ich predmet podnikania), za odpady z domácností sa považujú aj odpady z nehnuteľností slúžiacich fyzickým osobám na ich individuálnu rekreáciu (záhrady, chaty), alebo na parkovanie vozidla používaného pre potreby domácností (garáž, garážové a parkovacie stojiská)

Komunálnymi odpadmi sú aj všetky odpady vznikajúce v obci pri čistení verejných komunikácií a priestranstiev, ktoré sú majetkom obce alebo v jej správe, a taktiež pri údržbe verejnej zelene vrátane parkov a cintorínov a ďalšej zelene na pozemkoch právnickej, fyzickej osoby a občianskeho združenia.

Materiál a metodika

Metodický postup vychádzal zo zákona o odpadoch podľa ktorého: „za nakladanie s komunálnym odpadom a s drobným stavebnými odpadmi, ktoré vznikli na území obce, zodpovedá obec, ale obec už nie je pôvodcom komunálneho odpadu, ako to bolo zakotvené v predchádzajúcom zákone. Obec je zo zákona povinná zabezpečiť alebo umožniť zber a prepravu komunálnych odpadov, vznikajúcich na území obce, na účely ich zhodnotenia alebo zneškodnenia vrátane zabezpečenia zberných nádob a priestoru, kde môžu občania odovzdávať oddelené zložky komunálnych odpadov v rámci separovaného zberu.

Podľa zákona č. 24/2003 ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 Z.z. o odpadoch: „náklady na činnosti nakladania s komunálnymi odpadmi a drobnými stavebnými odpadmi hradí obec z miestnych poplatkov“. Rovnako sú obce povinné zaviesť separovaný zber: papiera, plastov, kovov, skla a biologicky rozložiteľných odpadov.

Potrebné údaje sme získavali formou návštev v príslušnej obci, kde sme kontaktovali starostu, alebo inú kompetentnú osobou pre problematiku odpadového hospodárstva. V niektorých prípadoch sme dopĺňali informácie z programu odpadového hospodárstva obce. Stretli sme sa s častou neochotou zo strany kompetentných orgánov v obci poskytnúť nami žiadané informácie, preto pri niektorých hodnoteniach sme zaujali subjektívny postoj.

Monitorovali sme údaje o nakladaní s komunálnymi odpadmi na území danej obce pomocou nasledovných ukazovateľov:

- produkcia komunálnych odpadov na území obce
- výška miestneho poplatku za odvoz domového odpadu
- separovaný zber alebo možnosť odovzdania oddelených zložiek komunálneho odpadu
- zber veľkoobjemových odpadov
- zber drobných stavebných odpadov
- separácia nebezpečných odpadov z komunálneho odpadu.

Jedným zo základných cieľov separovaného zberu je i zníženie nebezpečných vlastností komunálneho odpadu (výbušnosť, oxidovateľnosť, vysoká horlavosť atď.), odseparovaním nebezpečných odpadov. Z toho dôvodu sme i do nášho metodického postupu zaradili prieskum tohto ukazovateľa.

Monitorovanie environmentálneho správania obcí sme vyhodnotili i podľa úspešnosti jednotlivých spôsobov zberu, a s tým súvisiacej tvorby čiernych skládok, alebo iných negatívnych javov v obci a jej okolí.

Výsledky a diskusia

Tabuľka č. 1 dokumentuje hodnotenie jednotlivých obcí v okrese Nitra a ich zodpovednosť k riešeniu odpadového hospodárstva v obci danú zákonom č. 223/ 2001 Z. z. o odpadoch a zmene a doplnení niektorých zákonov a jeho novelou – zákonom č. 24/2004 Z. z.. Tieto povinnosti obce sú uvedené v § 39.

Medzi obce produkujúce najväčšie množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa patria: Vrábľa, Janíkovce, Lúčnica nad Žitavou (ca 320 kg/obyv./rok), Drážovce, Kynek (ca 340 kg/obyv./rok) a Žitavice (ca 350 kg/obyv./rok).

Treba vyzdvihnúť najmä vrecový systém separovaného zberu, ktorý sa zaviedol už vo viacerých obciach a podľa našich prieskumov najviac vyhovuje obyvateľom, čo dokazuje jeho

pomerne veľká úspešnosť. Najmenšiu úspešnosť vykazuje prinášací systém separovaného zberu, ktorý zápasí hlavne s nedisciplinovanosťou občanov prípadne ich nezáujmom.

Negatívnym sprievodným javom nedostatočného plnenia si povinností obcí a zároveň i nízke environmentálne povedomie obyvateľstva sa prejavuje vo výskyte čiernych skládok.

Najvyššie environmentálne správanie možno pozorovať v obciach: Mojmírovce, Párovské Háje, Kynek, Jarok, Vráble, Báb, Branč a Lukáčovce.

Na základe nášho prieskumu sme prišli k jednoznačnému záveru, že v obciach chýba integrovaný systém nakladania s komunálnym odpadom. Absentuje vzájomná komunikácia a niektoré aktivity obcí sa obmedzili len na formálne naplnenie zákona. Niektoré činnosti musia obce korigovať a medzi sebou sa dohodnúť, pretože nie je možné, aby v každej obci vznikol napr. zberový dvor a pod. Okres Nitra ako územný celok môže využiť na podporu zberu, zhodnotenia a spracovania niektorých odpadov, ako využiteľných komodít podporu Recyklačného fondu. Z tohto fondu je možné získať prostriedky na propagáciu zhodnocovania odpadov, podporu separovaného zberu, zabezpečenie informačných systémov, na vyhľadávanie a aplikáciu nových technológií zhodnocovania odpadov a pod. Tieto možnosti je možné využiť len integrovaným systémom nakladania s komunálnym odpadom, ktorý má už v okrese Nitra čiastočne vytvorené podmienky na zákonom požadovanú realizáciu.

Súhrn

Prioritou štátnej environmentálnej politiky v SR, týkajúcej sa odpadov je minimalizácia ich vzniku, využívanie a správne zneškodňovanie odpadov. k naplneniu týchto priorít je potrebné splniť najmä regionálne ciele dané v Programoch odpadového hospodárstva.

Monitorovanie environmentálneho správania obcí v tejto oblasti je nevyhnutným predpokladom ďalšieho integrovaného prístupu. Základom pre toto hodnotenie je zákon č. 223/2001 o odpadoch.

Všeobecne možno konštatovať, že environmentálne povedomie obcí okresu Nitra je na nízkej úrovni. Niektorí starostovia obcí majú nedostatky v procesnom riešení nakladania s komunálnym odpadom, čím automaticky neplnia povinnosti dané zákonom.

Pozitívne možno hodnotiť obce, ktoré sa začali venovať separovanému zberu (ca 60% obcí okresu Nitra), síce na rôznej úrovni a nie s úplne uspokojivými výsledkami. Najčastejšie odseparovanými zložkami komunálneho odpadu sú: papier, lepenka, sklo, textil a železný šrot.

Čo sa týka povinnosti obce zabezpečiť minimálne dvakrát do roka zber veľkoobjemového odpadu, tú si väčšina obcí plní (ca 70%). Povinnosť zabezpečiť dvakrát ročne zber nebezpečných odpadov si plní menšia časť obcí a niektoré sa obmedzujú len na určité druhy týchto odpadov. Celkovo sa separáciou nebezpečných odpadov venuje takmer 60% obcí, i keď nie na zákonom požadovanej úrovni. Najčastejšími druhmi sú: batérie, akumulátory a žiarivky (v závislosti od firmy, ktorá zabezpečuje zber a následné zhodnotenie odpadu).

Povinnosť zabezpečiť najmenej dvakrát do roka zber drobných stavebných odpadov (DSO), rešpektuje len málo obcí (ca 20% obcí).

Kľúčové slová: komunálny odpad, separovaný zber

Literatúra

Správa o stave životného prostredia Nitrianskeho kraja v roku 2002. SAŽP : stredisko Nitra, www.sazp.sk

Zákon č. 223/2001 o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 24/2003 ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 Z.z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Kontaktná adresa: Ing. Klaudia Pariláková, PhD., Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva, SPU Nitra, Katedra krajinného plánovania a pozemkových úprav, č.t. 037/6514 741, Klaudia.Parilakova@uniag.sk

Tabuľka: Nakladanie s komunálnym odpadom v obciach okresu Nitra

OBEČ	POČET OBYVATEĽOV	PRODUKČIA KO v t/ rok	MIESTNY POPLATOK Sk/ os/ rok	ZBER ODDELENÝCH ZLOŽIEK KO	ZBER OBJEMNÝCH ODPADOV	ZBER NO z KO	ZBER DSO	NEGATÍVNY JAV
Alekšince	1700	190,0	300	ZŠ	1 kont. v arealy školy	N	N	
Báb	959	136,5	250	P, Lep.	A	A	A	
Babindol	671	?	80 + 100 s. n.	N	N	A	N	na cintoríne vypanelovaná jama kde odpady spaľujú
Branč	2015	305,9	250	A, V	A	A	A	
Cabaj - Čápor	3300	511,4	250	A	?	A	?	
Čab	685	42,1	180	čiasť. A	A	A	A	v r.2001- čierne skládky
Čakajovce	1093	257,0	240	N	A	A	?	3 čierne skládky
Čechynce	1030	?	150	N	N	N	N	
Čeľadice	758	65,0	100	P	A	A	A	
Čifáre	621	58,8	250	A, V, ZŠ	A	A	N	
Dolné Lefantovce	524	77,4	250	N	A	N	N	
Dolné Obdokovce	1150	477,0	200	A, PS	?	?	?	
Drážovce	1900	646,0	400	A	A	N	A	
Golianovo	1160	190,0	200	N	A	N	N	niekoľko čiernych skládok v okolí obce
Horné Lefantovce	932	161,52	240	čiasťočne	A	A	N	
Host'ová	376	18,6	150, max 1000/dom	N, P na ZŠ	A	A	N	neúspešný mobilný separ. zber
Hruboňovo	472	104,0	300	A	A	A	N	
Ivánka pri Nitre	2290	659,0	300	N	?	?	?	čierne skládky
Jarok	1743	108,0	120	A	A	A	A	čierna skládka KO a NO
Janíkovce	1856	593,92	400	N	A	N	N	
Jelenec	1942	137,5	350	N	A	A	N	
Jelšovce	954	138,2	240	A	A	N	N	
Kapince	184	20,7	180 dosp. 90 dieťa	N	N	N	N	
Klasov	1257	326,0	140 + 120 s. n.	N	A	len 1 x/ rok	N	
Kolíňany	1447	106,0	200	Sk, P, FeŠ	?	?	?	
Kynek	400	136,0	400	A	A	A	A	
Lehota	1863	350,0	220	Sk, P, T	A			

Lúčnica nad Žitavou	928	300,0	210	N, len sklo	A	N	N	zber bioodpadu, ktorý sa ale vyváža na skládku
Ľudovítová	261	20	230	N	N	N	N	
Lukáčovce	1021	155,25	240	A	A	A	A	
Lužianky	2510	569,9	200	N	A	A	A	
Malé Chyndice	383	50,5	130	A	N	N	N	
Malé Zálužie	286	29,7	180	FeŠ, Sk	A	A	N	
Malý Cetín	374	57,8	250	A	A	A	N	
Malý Lapáš	373	60,0	?	N	A	A	N	
Melek	465	70,0	80	N	A	N	N	spaľovanie papiera a bioodpadu
Mojmírovce	2694	283,0 + 50,4 vyseparovaný	200/os/4 listky	A	A	A	A	
Nitrianske Hrnčiarovce	1724	174,7	200	N	A	A	N	
Nová Ves nad Žitavou	1286	358,6	293	A, V	A	A	N	
Nové Sady	1280	113,0	45 / listok, min 2 listky	A, V	A	A	N	
Paňa	309	56,7	250	N	A	N	N	
Párovské Háje	400	136,0	400	A	A	A	A	
Podhorany Bádice	1200	130,9	220	N	A	N	N	
Podhorany cele	1067	135,0	250					
Podhorany Mechenice	342	50,0	250	N	A	A	A	
Podhorany Sokolníky			250	N	N	A	A	
Pohranice			250	N	A	A	N	
Poľný Kesov	610	135,0	50/listok/ nadoba	A	A	len bat. a akumul.	N	spaľovanie bioodpadu
Rišňovce	1966	128,3	domácnosť 520, kto žije sám 300	N	N	A	N	
Rumanová	772	75,0	200/ os, každý ďalší o 5 menej	čiastočne	N	len bat. a akumul.	N	absentuje POH
Svätoplukovo	1266	56,6	75	A, V	A	len autobat.	N	spaľovanie na záhradách
Štefanovičová	250	11,4	50/listok	A, V	A	N	N	

Štitáre	585	90	250	A	A	A	N	
Šurianky	567	23	240	FeŠ, Sk, P	N	N	N	
Tajná	275	67,17	150	A	A	N	A	
Telince	288	32,0	250	A	A	N	N	čierne skládky
Veľká dolina	650	74,1	50/kuka nádoba	A, V	A	A	N	
Veľké Chyndice	365	56,2	250	A	A	N	N	
Veľké Zálužie	3881	507,0	250, max 1000/dom	N	N	N	N	
Veľký Cetín	1724	318,0	?	Sk,P	N	N	N	
Veľký Lapáš	1160	130	200	Sk, Fe Š	A	A	N	
Vinodol	1886	188	200	N	N	A	N	skládkovanie pneumatík
Vráble	9641	3093,9	250	A	A	A	A	čierna skládka v bývalej kotelni Tesla Vráble
Výčapy - Opatovce	2130	182,5	400	N	?	?	?	
Zbehy	2156	204,4	300	N	N	čistočne	N	
Žirany	1300	150,0	200	A	N	A	N	
Žitavce	384	137,0	200	A	A	N	N	

Legenda:

A - áno, N- nie

V- vrecový systém zberu

s.n - smetná nádoba

ZŠ – zber vykonávaný spoluprácou s miestnou školou len 2 -3 krát do roka

PS – prinášací systém zberu

P – papier

Sk – sklo

Lep. – lepenka

FeŠ – železný šrot

T – textil

? – nezistený údaj

POH- Program odpadového hospodárstva